

แนวปฏิบัติที่ดีด้านการจัดการความรู้

เรื่อง การเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ (Learning by doing) วิชาอนามัยโรงเรียน

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

1. ที่มาและความสำคัญ

การเรียนการสอนสู่ศตวรรษที่ 21 มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยี สารสนเทศ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ส่งผลให้ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นผู้แสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลาและในปัจจุบันมีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นมากมาย เนื้อหาวิชาการมีมากกว่าที่จะเรียนรู้จากในห้องเรียนได้หมด ซึ่งการสอนแบบเดิมด้วยการ “พูด บอก เล่า” ไม่สามารถจะพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียนไปปฏิบัติได้ดี การเรียนรู้ต้องไม่ใช่สถานการณ์สมมติในห้องเรียน ควรเรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด และควรเป็นบริบทหรือสภาพแวดล้อมในขณะที่เรียนรู้ เกิดการสังสรรค์ ประสพการณ์ใหม่ เอามาโต้แย้งความเชื่อหรือค่านิยมเดิม ที่เรียกว่ากระบวนการทบทวนทัศนคติใหม่ รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเอง แสวงหาความรู้ รู้เท่าทันสารสนเทศใน การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดสร้างสรรค์ ดังนั้นการออกแบบสถานการณ์การเรียนรู้จึงควรใช้บริบทสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยและรู้จัก ซึ่งก็คือสภาพของครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นนั่นเอง

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์ ให้สามารถใช้ได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อฝึกการสังเกต คิดวิเคราะห์ สรุปผล และรายงานผลตามความเป็นจริง
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติ (Learning by doing)

3. ผู้ใช้ความรู้

1. นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ ชั้นปีที่ 3
2. อาจารย์ผู้สอนวิชาการอนามัยโรงเรียน รหัสวิชา 413353

4. มีการใช้กระบวนการจัดการความรู้

กิจกรรมการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ (Learning by doing) โดยใช้เทคนิค/วิธีการ PDCA

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan)

เนื่องอาจารย์ผู้สอนได้วิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์หลักสูตร การวางแผนการสอน การประเมินผลรายวิชา การวางแผนการเรียนการสอนรายคาบในชั้นเรียน จึงมีแนวคิดว่ารายวิชาการอนามัยโรงเรียน รหัสวิชา 413353 ซึ่งสอนให้กับนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขสุขชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 138 คน สามารถประยุกต์การเรียนการสอนให้มีการ “ฝึกปฏิบัติจริง” ได้ในพื้นที่โรงเรียนใกล้เคียง เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ทางทฤษฎีไปปฏิบัติจริง ผู้สอนจึงได้เสนอแนวความคิดกับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชานี้และได้รับความเห็นด้วยของนักศึกษาให้จัดการเรียนการสอนโดยการฝึกปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับการสอนแบบทฤษฎี

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติ (DO)

หลังจากได้ข้อตกลงร่วมกันแล้ว อาจารย์ผู้สอนจึงได้ดำเนินการเขียนโครงการ “อนามัยโรงเรียนสัญญา” เพื่อจัดทำงบประมาณให้กับผู้เรียนในการจัดเตรียมอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ และค่าเดินทาง จากนั้นอาจารย์ผู้สอนได้ดำเนินการติดต่อกับทางโรงเรียนในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พร้อมระบุ ว/ด/ป เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงฝึกปฏิบัติ และในชั่วโมงสอนการฝึกปฏิบัติ อาจารย์ผู้สอนได้ชี้แจงขั้นตอน “อนามัยโรงเรียนสัญญา” โดยทำเป็นหนังสืออธิบายกระบวนการขั้นตอนต่างๆอย่างชัดเจนให้กับผู้เรียนเพื่อป้องกันความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน และมอบหมายให้ผู้เรียนประสานกับทางโรงเรียนในการจัดเตรียมสถานที่ เช่น โต๊ะ เครื่องเสียง เป็นต้น ซึ่งหลังจากได้ลงพื้นที่ผู้เรียนจะต้องจัดทำรายงานและนำเสนอข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม:

1. ประชุมวางแผนงานการให้บริการอนามัยโรงเรียนสัญญากับสมาชิกภายในหมู่เรียน โดยให้ตัวแทนหมู่เรียนประสานงานเบื้องต้นกับโรงเรียนกำหนดไว้ พร้อมทั้งกำหนดวันที่สำหรับจัดกิจกรรม
2. ให้ตัวแทนหมู่เรียนแจ้งวันที่ที่จะเข้าไปให้บริการอนามัยโรงเรียนกับอาจารย์ผู้สอน เพื่อจัดทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์เข้าจัดกิจกรรมในโรงเรียน
3. ให้ตัวแทนหมู่เรียนมารับหนังสือราชการ เพื่อขอเข้าให้บริการอนามัยโรงเรียน แล้วนำไปยื่นยังโรงเรียนที่ได้ประสานงานไว้
4. ให้ตัวแทนหมู่เรียนมารับเอกสารและอุปกรณ์สำหรับการดำเนินกิจกรรมที่อาจารย์ผู้สอน ดังนี้
  - แบบตรวจอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
  - แบบบันทึกแผนการให้สุศึกษาในโรงเรียน
  - แบบบันทึกการตรวจสอบสุขภาพนักเรียน

- อุปกรณ์วัดส่วนสูง
  - เครื่องชั่งน้ำหนัก
  - อุปกรณ์ตรวจวัดสายตา
  - อุปกรณ์ตรวจการได้ยิน
5. ให้นักศึกษาภายในหมู่เรียนประชุมวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการให้ดำเนินกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมหลัก พร้อมจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆก่อนลงพื้นที่ปฏิบัติจริง
  6. ลงพื้นที่โรงเรียนเพื่อจัดกิจกรรม ประมาณ 1 วัน เพื่อดำเนินกิจกรรม 3 ส่วนดังนี้
    - 6.1 การตรวจอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
    - 6.2 การให้บริการสุขภาพในโรงเรียน (ตรวจสุขภาพเบื้องต้น)
    - 6.3 การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน
  7. รวบรวมแบบบันทึกผลจากการดำเนินกิจกรรมอนามัยโรงเรียนทั้งหมด รวมทั้งภาพถ่ายการจัดกิจกรรม มานำเสนอผลการดำเนินกิจกรรมอนามัยโรงเรียนสู่ครูหน้าชั้นเรียน ประกอบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (นำเสนอผลเป็นกราฟข้อมูล/ตาราง และแปลผล ในวันที่ 17 ตุลาคม 2559
  8. จัดทำรายงานสรุปในรูปแบบรูปเล่มรายงาน 2 เล่ม และ CD 1 แผ่น มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 3 กระบวนการตรวจสอบ (Check)

ก่อนลงการบริการอนามัยโรงเรียนสู่ครู 1 สัปดาห์ อาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนจะประชุมเพื่อทำความเข้าใจตรงกัน และเป็นการติดตามการทำงานของนักเรียนในการดำเนินงาน โดยอาจารย์ผู้สอนจะทวนขั้นตอนแต่ละขั้นตอนให้ผู้เรียนอธิบายวิธีการที่จะใช้และผู้รับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงพัฒนา (ACT)

หลังจากดำเนินกิจกรรม “อนามัยโรงเรียนสู่ครู” ผู้เรียนจะต้องจัดทำรายงานนำเสนอข้อมูล ได้แก่ ผลการวิเคราะห์จากเครื่องมือในแต่ละฐาน สรุปผลภาพรวม ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมในครั้งต่อไป

5. ผลลัพธ์หรือองค์ความรู้ที่ได้

1. ผู้เรียนได้ความรู้และทักษะเฉพาะด้านของรายวิชาการอนามัยโรงเรียน
2. ผู้เรียนสามารถวางแผน หน้าที่รับผิดชอบและการทำงานในหน้าที่ของตนเอง มีจิตบริการหรือจิตอาสาเสียสละให้แก่ส่วนรวม และรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่น บนพื้นฐานของเหตุผลและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
3. เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถคิดได้ด้วยตนเอง

6. ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

1. ปัจจัยด้านบุคคลและความร่วมมือ
  - 1.1 ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญในการฝึกปฏิบัติจริงของนักศึกษา
  - 1.2 นักศึกษามีการประสานงาน ทำงานเป็นทีม และรับผิดชอบหน้าที่ตนเองได้
  - 1.3 อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญในการฝึกการเรียนรู้แบบการฝึกปฏิบัติ (Learning by doing)
2. ปัจจัยด้านงบประมาณ
  - 2.1 มีการเขียนโครงการเพื่อขอจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม
3. ปัจจัยด้านเวลาและสถานที่
  - 3.1 มีการระบุ วัน เวลา สถานที่ในการดำเนินกิจกรรมอย่างชัดเจน
  - 3.2 มีการจัดสัปดาห์ที่ต้องดำเนินกิจกรรมไว้ในประมวลการสอนรายวิชาการอนามัย โรงเรียนในสัปดาห์ที่ 10

7. การนำไปใช้ประโยชน์

1. ผู้เรียนเกิดทักษะในการใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์ และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
2. ผู้เรียนได้ฝึกการสังเกต คิดวิเคราะห์ และสรุปผล ในสิ่งที่ได้ฝึกปฏิบัติทำให้มีการนำความรู้/ทฤษฎีต่างมาเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ
3. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติ (Learning by doing)

8. วิธีหรือเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการนำความรู้ไปใช้

1. การสังเกต การฝึกปฏิบัติในการนำความรู้ทฤษฎีมาประยุกต์
2. การสอบถามความเข้าใจจากนักเรียนของโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

9. แหล่งอ้างอิง หรือ บุคคลอ้างอิง

1. นายฐปนวัฒน์ ชุกลิน.(2558). รายงานวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (BEST PRACTICE) การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ใช้วงจรคุณภาพ (PDCA). สืบค้นเมื่อ 14/8/61, จาก www.pccnst.ac.th/tpw/files/pdca.pdf
2. กลุ่มงานวิชาการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุราษฎร์ธานี.(2559). แนวปฏิบัติที่ดีการจัดการความรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง การพัฒนาวิธีการสอนเชิงรุก (Active Learning). สืบค้นเมื่อ 14/8/61, จาก <http://58.64.3.133/blogkm/wp-content/uploads>

10. ประวัติผู้เขียน

นางสาวนพเก้า บัวงาม

เกิดวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2534

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ 64 ม.7 ต.โนนประดู่ อ.สีดา จ.นครราชสีมา

โทรศัพท์มือถือ 093-5587587

อีเมล : noppakao7248@gmail.com

สถานที่ทำงานปัจจุบัน : คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประวัติการศึกษา :

พ.ศ. 2557-ปัจจุบัน

หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอนามัยสิ่งแวดล้อม

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2552-2556

ปริญญาตรีสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต

วิชาเอก สาธารณสุขศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

พ.ศ.2547-2552

มัธยมต้น-ปลาย สายวิทยาศาสตร์ - คณิต โรงเรียนสีดาวิทยา